

UMUMIY O‘RTA TA‘LIM MAKTABLARIDA MUSIQA FAOLIYATLARI ASOSIDA DARS SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING INNOVATSION-PEDAGOGIK YONDASHUVLARI

Muminjonova Shaxnoza Murodil qizi

Nizomiy nomidagi O‘zbekiston milliy pedagogika universiteti

Magistratura bo‘limi Musiqa ta‘limi va san‘at mutaxassisligi magistranti

Annotatsiya: Hozirgi kunda umumiy o‘rta ta‘lim maktablarida yangi talablarga mos va zamonaviy innovatsion-pedagogik yondashuvlarni joriy etish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, yosh avlodni yetuk shaxs etib tarbiyalashda musiqa san‘atining ahamiyati beqiyosdir. Musiqa darslari o‘quvchilarning intellektual va ruhiy olamini boyitadi, hissiy sezgirlik, estetik did, ijodiy tafakkur, muloqot qobiliyatlari va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu sababli musiqa fanini samarali o‘qitishda innovatsion-pedagogik yondashuvlardan foydalanish orqali o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishi va faol ishtirokini oshirish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Ushbu maqolada umumiy o‘rta ta‘lim maktablarida musiqa faoliyatlari asosida dars samaradorligini oshirishning innovatsion-pedagogik yondashuvlari haqida ma‘lumotlar berilgan.

Kalit so‘zlar: umumiy o‘rta ta‘lim, musiqa faoliyati, dars samaradorligi, innovatsion yondashuv, pedagogik texnologiya, interfaol metodlar, ijodiy fikrlash, musiqa madaniyati, ta‘lim sifati, o‘quvchilarning faolligi.

O‘zgarayotgan zamon talablari musiqa darslarini tashkil etishda nafaqat an‘anaviy usullar, balki zamonaviy, texnologik va interfaol pedagogik yondashuvlarni qo‘llashni taqozo etmoqda. Musiqa faoliyatlari faqatgina kuylash, tinglash yoki asbob chalish faoliyatini emas, balki kengroq ma‘noda o‘quvchilarning umumiy rivojlanishiga ta’sir qiluvchi kompleks jarayon sifatida namoyon bo‘lmoqda. Shu nuqtai nazardan, musiqa darslarida innovatsion pedagogik yondashuvlarning ahamiyati kundan-kunga oshib bormoqda. Yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanish, masalan, klaster, aqliy hujum, loyihaviy ishlar, guruhviy va juftlik ishlari, axborot-kommunikatsion texnologiyalar, multimedia vositalari, interaktiv o‘yinlar, modul o‘qitish kabi metodlarni keng joriy qilish orqali darslarning mazmuni hamda o‘quvchilarning ijodiy fikrlash salohiyati yuqori darajada rivojlanadi. Bu yondashuvlar musiqa mashg‘ulotlarini faqatgina bilim berish vositasi emas, balki har bir o‘quvchi uchun o‘zini erkin namoyon qilish, individual imkoniyatlarini to‘liq ro‘yobga chiqarish, o‘z-o‘zini rivojlantirish hamda jamoada hamkorlikda ishlash ko‘nikmalarini shakllantirish mezoniga aylantiradi. [1]

Musika ta'limida dars samaradorligini oshirish uchun birinchi navbatda o'quvchining o'ziga xos individual xususiyatlarini inobatga olish, shuningdek, ularni mustaqil izlanish, ijodiy faoliyatlar, mustaqil musiqiy asarlarni tahlil qilish, kompozitsiyalar yaratish, miniatyura yozish, improvizatsiya qilish, musiqiy muammolarni yechish va nutq madaniyatini rivojlantirishga keng imkoniyat yaratish asosiy ahamiyat kasb etadi. Har bir o'quvchi darsda o'z fikri va his-tuyg'ularini erkin ifoda etishi uchun pedagog tomonidan yaratilgan ochiq va demokratik muhit muhim omil hisoblanadi. Innovatsion-pedagogik yondashuvlarda musika darslarining ssenariysi puxta ishlab chiqiladi, dars rejasi aniq va natijaga yo'naltirilgan holda tuziladi. Ushbu yondashuvlarda o'qituvchi o'zini an'anaviy bilim beruvchi emas, balki fasilitator (yo'naltiruvchi, yordamchi) sifatida tutadi. Bu esa o'quvchilarning mustaqil izlanish olib borish qobiliyatini faollashtirishga olib keladi. Musika darslarida estetik tarbiya, shakllantiruvchan musiqiy madaniyat, ijodkorlik va zamonaviy texnologiyalar uyg'unligi asosiy o'ringa ega bo'ladi. Musika darslarida innovatsion texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarda mustaqil ishlash, yangi bilimlarni izlash, axborot texnologiyalarini samarali qo'llash, shuningdek, zamonaviy kasb va faoliyatlar haqida tushunchaning shakllanishiga asos bo'ladi. Bu esa musika darslari orqali hayotga va atrof-muhitga ijodiy yondashishni, o'z fikrini erkin ifoda etishni va zamonaviy axborot maydonida mustaqil izlanish olib borishni o'rganishiga yordam beradi.[2]

Pedagog o'z faoliyatida kompetensiyaviy, shaxsga yo'naltirilgan va innovatsion yondashuvlarni uyg'unlashtirgan holda, har bir darsning tarbiyaviy, rivojlantiruvchi hamda o'rgatuvchi maqsadlariga erishishiga erishadi. O'quv darslarida nazariy bilimlarni amaliy ko'nikmalar bilan bog'lash, musiqiy asarlarni zamonaviy texnologiyalar yordamida tahlil qilish, multimedia vositalaridan samarali foydalanish kabi yondashuvlar o'quvchining tinglash madaniyati, musiqiy estetik tafakkuri, san'atga muhabbat va individual musiqiy dunyoqarashining shakllanishini ta'minlaydi. Dars samaradorligining oshishi ko'p jihatdan o'qituvchining innovatsion yondashuvlarni qanchalik to'g'ri qo'llashi, pedagogik vazifalarni tahlil qilish va o'z ustida ishlashga tizimli yondashuvi, shuningdek, har bir o'quvchi imkoniyatlarini o'z vaqtida aniqlash va rivojlantirish bilan bog'liq. Shu sababli hozirgi ta'lim muhitida musika darslarini faqat an'anaviy namunaga asoslanmay, balki har bir bolada musiqaga, san'atga, ijodkorlikka qiziqishni kuchaytirish imkonini beruvchi zamonaviy, interaktiv va innovatsion usullardan keng foydalanish muhim ahamiyatga ega.[3]

O'quv darslarida muhitning samarali tashkil etilishi, o'quv uslub va strategiyalarining tanlanishi, individual va guruhviy ishlarni uyg'unlashtirish, mustaqil va kollektive ishlarning nisbati, dars mavzularining hayotiylik va aktual muammolar bilan bog'liqligi, o'quvchilarning faollik darajasini oshiruvchi topshiriqlar va interfaol usullardan foydalanilishi dars samaradorligining oshishiga xizmat qiladi. Musika

o‘qituvchisi har bir darsda nazariy ma’lumotlarning chuqurligi, amaliy mashg‘ulotlar, ijodiy faoliyatlarni bog‘liqlikda olib borishi orqali o‘quvchilarda musiqiy tafakkur, eshitish xotirasi, musiqiy obraz va musiqiy ishonch shakllanishiga erishadi. O‘quvchilarning musiqiy bilim asoslarini mustahkamlash, ularni tahlil qilish, kompozitsion tuzilishini aniqlash, musiqiy tilga oid atamalarni to‘g‘ri ishlatishga o‘rgatish, musiqa asarlarini ifodalash va estetik baholash ko‘nikmalarini rivojlantirish muhimdir. Innovatsion-pedagogik yondashuvlar o‘quvchilarning o‘zida kreativlik, tashabbuskorlik, mustaqil qaror qabul qilish ko‘nikmasini kuchaytiradi. Musiqa darslarida amaliy faoliyatlarni uyg‘unlashtirish, tanqidiy va ijodiy tafakkurni rivojlantirish, musiqiy fikr va bahoni asoslashga o‘rgatish orqali samaradorlik ortadi. O‘quvchilarda mustaqil o‘rganish motivatsiyasini shakllantirish, ularni doimiy rivojlanishga undash, qobiliyat va layoqatlarini namoyon etishiga imkon yaratish zamonaviy pedagogikaning asosiy maqsadiga xizmat qiladi.[4]

Musiqa fanidan darslarni interfaol va individual yondashuv asosida tashkil etish, o‘quvchilarni mustaqil izlanish va ijodiyotga yo‘naltirish, nutq madaniyatini rivojlantirish, guruhlarda ishlash va chiqish qilish ko‘nikmalarini takomillashtirish orqali o‘quvchilarning har tomonlama rivojlanishiga erishiladi. Musiqa darsi ko‘p qirralik va ko‘p funksiyaga ega bo‘lishi, uning tarbiyaviy, rivojlantiruvchi va o‘rgatuvchi imkoniyatlari yuqori bo‘lishi, har bir o‘quvchining individual xususiyatlariga mos keluvchi metodlarni tatbiq etish orqali darslarni sifatli va zamonaviy tashkil etish mumkin bo‘ladi. Musiqa darslarida zamonaviy axborot va pedagogik texnologiyalardan foydalanish, internet-resurslar, elektron darsliklar, musiqa dasturlaridan samarali foydalanish, virtual loyihalar, onlayn tanlovlar va ijodiy kechalar, multimedia chiqishlari kabi innovatsion yechimlar darslarni mazmunan boyitibgina qolmaydi, balki ta’lim sifatini oshirishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi. Bunda o‘qituvchining zamonaviy texnologiyalarga egaligi, mustaqil va ijodiy faoliyatga undashi, o‘zini doimo rivojlantirishga intilishi muhim rol o‘ynaydi. Ta’lim jarayonining har bir bosqichida musiqaga bo‘lgan qiziqish, estetik did, musiqiy tafakkur, ijodiy faoliyat, texnologik savodxonlikni bir butun holda rivojlantirish dars samaradorligini oshirishga olib keladi. Musiqa o‘qituvchisi o‘quvchilarning individual imkoniyatlarini aniqlash, ularni qiziqitira oladigan dars uslublarini tanlash, erkin va ijodiy muhit yaratish orqali zamonaviy ta’lim talablariga javob bera oladi. Shu bois umumiy o‘rta ta’lim maktablarida musiqa faoliyatlari asosida dars samaradorligini oshirish uchun eng avvalo pedagogik faoliyatni tahliliy va innovatsion yondashuv asosida tashkil etish, ta’lim jarayonida zamonaviy interaktiv va axborot texnologiyalarini keng joriy qilish, funksional va kompetensiyaviy yondashuvdan keng foydalanish, o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasida samarali hamkorlikni yo‘lga qo‘yish zamon talabi bo‘lib qolmoqda.

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, umumiy oʻrta taʼlim maktablarida musiqa faoliyatlari asosida dars samaradorligini oshirishda innovatsion-pedagogik yondashuvlar muhim oʻrin tutadi. Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish, individual va guruhli ishlarni uygʻunlashtirish, oʻquvchilar musiqiy bilimlarini chuqurlashtirish, ijodiy yondashuv va mustaqil izlanishlarga undash orqali darslarni ham mazmunan, ham shaklan boyitish mumkin. Oʻquvchilarning ijodiy, mustaqil va estetik tafakkurini rivojlantirish zamonaviy taʼlim tizimi oldida turgan asosiy vazifalardan biri hisoblanadi. Musiqa darslarida innovatsion usullardan keng va samarali foydalanish, har bir oʻquvchining musiqaga qiziqishini oshirish, musiqiy tafakkur va didini rivojlantirish, ijodiy salohiyatini namoyon etishga imkoniyat yaratish orqali umumiy taʼlim samaradorligini yanada oshirishga erishiladi. Shu asosda jamiyatimizda musiqiy madaniyatli, zamonaviy tafakkurga ega, ijtimoiy faolligi yuqori boʻlgan, ijodiy shaxslarni tarbiyalashga yoʻnaltirilgan ilgʻor tajribalar, innovatsion pedagogik yondashuvlar kelgusida ham izchil va barqaror rivojlanishi uchun mustahkam zamin hozirlab beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdurahmonov, S. (2019). "Umumiy oʻrta taʼlimda musiqa darslarini oʻqitishda interfaol metodlarning oʻrni." Oʻzbekiston Pedagogika Jurnali, 4(2), 85-90.
2. Akhmedova, D. (2018). "Musiqa fanini oʻqitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar." Pedagogik Maʼrifat, 3(5), 112-118.
3. Bozorov, S. (2020). "Musiqa darslarida innovatsion metodlardan foydalanishning zamonaviy yondashuvlari." Oʻzbekiston Sanʼati, 6(3), 52-57.
4. Ergashev, I. (2021). "Oʻquvchilarda musiqiy didni shakllantirishning pedagogik asoslari." Taʼlim va Tarbiya, 2(1), 98-104.
5. Karimova, N. (2020). "Maktabda musiqa darslarini olib borishda yangi innovatsion texnologiyalar." Ilm Sarchashmalari, 9(4), 73-77.
6. Mamatqulova, G. (2017). "Umumiy oʻrta taʼlim maktablarida musiqa madaniyatini oshirish yondashuvlari." Zamonaviy Taʼlim, 5(2), 41-46.
7. Matmuratova, D. (2022). "Musiqa taʼlimida interfaol strategiyalar." Taʼlim Taraqqiyoti, 8(1), 34-39.
8. Rustamova, M. (2021). "Oʻquvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirishda musiqa darslarining roli." Mustaqil Taʼlim, 3(2), 59-64.
9. Shojalilova, O. (2018). "Musiqa darslari samaradorligini oshirishda innovatsion metodlarning ahamiyati." Ilm va Zamonaviylik, 6(3), 80-86.